

Об'єктами такого виду дослідження є носії комп'ютерної інформації, мережі і їх складові частини, мобільні термінали тощо. Крім того, з метою визначення, які саме об'єкти слід надати експерту в кожному конкретному випадку, а також як їх відбирати для дослідження, доцільно отримати консультацію експерта (спеціаліста) в галузі комп'ютерної техніки. Слід також погодитись з думкою О. І. Тригубчак, яка зазначає, що розвиток комп'ютерної техніки призведе до появи нових носіїв інформації і відповідно до нових видів комп'ютерно-технічної експертизи [3, с. 205].

Отже, можна зробити висновок, що використання спеціальних знань шляхом залучення спеціаліста чи експерта значно підвищить результативність та полегшить роботу слідчого під час розслідування кіберзлочинів.

Список бібліографічних посилань: 1. Парфило О. А., Нізовцев Ю. Ю. Щодо проблем збирання доказів при розслідуванні кіберзлочинів // Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали наук.-практ. семінару (Харків, 17 жовт. 2014 р.). Харків: Право, 2014. Вип. 6. С. 147–151. 2. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є. Участь спеціаліста при розслідуванні комп'ютерних злочинів // Актуальні питання розслідування кіберзлочинів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 10 груд. 2013 р.) / МВС України; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2013. С. 113–115. 3. Тригубчак О. І. Структура та зміст типової методики комп'ютерно-технічної експертизи // Актуальні питання розслідування кіберзлочинів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 10 груд. 2013 р.) / МВС України; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2013. С. 204–207. 4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: затв. наказом М-ва юстиції України від 8 жовт. 1998 р. № 53/5 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 03.10.2017).

Одержано 08.10.2017

УДК 343.98

Володимир Васильович ЛИСЕНКО,

професор кафедри кримінального процесу та криміналістики
Університету державної фіскальної служби України,
доктор юридичних наук, професор;

Олена Володимирівна ЛИСЕНКО,

кандидат юридичних наук, керівник
комунікативного напрямку ГО «Юридична сотня»

НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ В РОЗШУКОВІЙ РОБОТІ СЛІДЧОГО

Прийняття нового кримінального процесуального законодавства відкрило шлях для широкого застосування можливостей оперативно-розшукової діяльності у розшуковій роботі слідчого. Це дозволило розширити інструментарій у ході досудового розслідування, а також можливості слідчого у здійсненні розшуку осіб, які переходять від досудового розслідування. На сьогодні складно уявити діяльність правоохоронних органів із встановлення місцезнаходження осіб, які переходять від досудового розслідування, без використання спеціальних заходів. До таких заходів, зокрема, можуть бути віднесені негласні слідчі (розшукові) дії та комплекс відповідних оперативно-розшукових заходів. Проведення зазначених вище дій має свою специфіку щодо організації та проведення у ході досудового розслідування, в тому числі для організації розшуку осіб.

Про можливість та необхідність застосування негласних слідчих (розшукових) дій у розшуковій роботі слідчого визначено, зокрема, у ч. 2 ст. 246 КПК України, де зазначається, що негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб. У ст. 267 КПК України, яка визначає особливості проведення такої негласної слідчої дії як обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння, прямо зазначається про мету проведення

такої дії, зокрема, для виявлення осіб, які розшукуються. Пунктом 4.2 Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні [1] визначено, що фактичні дані, які отримані за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій, можуть бути використані як докази для встановлення місця перебування особи, що розшукується. Тобто ми маємо відповідне нормативно-правове забезпечення можливості та необхідності застосування правоохоронними органами негласних слідчих (розшукових) дій у механізмі розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування та суду. Використання негласних слідчих (розшукових) дій у розшуковій роботі слідчого, оскільки такі дії обмежують права і свободи громадян, вимагає дотримання певних вимог, що встановлені Кримінальним процесуальним кодексом України. Перш за все заходи, які передбачені ст. 260–264 КПК України (в частині дій, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді), а також ст. 267, 269–272, 274 КПК України можуть бути проведені виключно лише у кримінальному провадженні щодо тяжких і особливо тяжких злочинів.

Проведення негласних слідчих (розшукових) дій для встановлення місця перебування розшукуваних осіб має специфічну мету, яка відмінна від випадків їх проведення для отримання доказової інформації у кримінальному провадженні. У ході проведення таких дій діяльність правоохоронних органів, перш за все, спрямована на отримання інформації, що може бути використана для встановлення конкретного місця знаходження особи, що розшукується та його безпосереднього затримання. Варто зауважити, що за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій у розшуковій роботі слідчого нерідко встановлюється доказова інформація щодо вчинених злочинів, а також факти вчинення інших суспільно-небезпечних діянь, про які не було раніше відомо правоохоронним органам. Кожна із негласних слідчих (розшукових) дій у розшуковій роботі слідчого має специфічне спрямування і за результатами їх проведення може бути отримана різноманітна інформація. В ході проведення аудіо-, відеоконтролю особи (ст. 260 КПК України) можливо отримати таку інформацію: дані щодо фактичного місця проживання розшукуваної особи; номер його мобільного телефону; особливості зв'язку родичів, знайомих із розшукуваною особою тощо. Окрім зазначеного проведення такої дії сприяє отримати інформацію щодо речових доказів та інших доказів, які стосуються вчиненого злочину.

Накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261 КПК України) та огляд і виїмка кореспонденції (ст. 262 КПК України) є дієвими заходами щодо встановлення важливої інформації про розшукуваних осіб та їх безпосереднього місця знаходження. Практика свідчить, що знайомі, родичі розшукуваних осіб нерідко відправляють поштові відправлення з одягом, грошима для таких осіб, які переховуються за іншими адресами чи в інших населених пунктах України.

Накладення арешту на кореспонденцію варто застосовувати щодо осіб, з якими вірогідніше буде спілкуватися розшукувана особа. У ході слідства цей перелік осіб встановлюються на підставі інформації, отриманої під час допитів, проведення інших негласних слідчих (розшукових) дій, при проведенні оперативно-розшукових заходів чи на підставі аналізу наявної у слідства інформації.

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК України). З використанням відповідних технічних засобів у ході проведення такої дії негласно здійснюється фіксація телефонних розмов, іншої інформації та сигналів, зокрема служби коротких повідомлень (коротких текстових повідомлень в телекомунікаційних мережах, SMS, Short Message Service), послуги мультимедійних повідомлень (зображення, звук тощо, Multimedia Messaging Service, MMS), факсимільного зв'язку, модемного зв'язку, зв'язку «банк-клієнт» тощо). Зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК України). Зазначена дія дозволяє отримати інформацію, що міститься в комп'ютерах, відповідних комп'ютерних мережах і яка може стосуватися розшукуваних осіб, їх місця перебування. Така дія проводиться у разі отримання, із інших джерел, даних про наявність відповідної інформації в конкретних технічних засобах чи існування можливості спілкування між окремими особами в комп'ютерних мережах тощо.

Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України). Зміст зазначеної дії полягає у таємному чи прихованому проникненні до житла чи

іншого володіння особи з метою встановлення відповідних технічних засобів (аудіо-, відеоконтролю особи) для фіксування розмов чи певних рухів і поведінки осіб, виявлення і фіксації слідів, виявлення документів, речей, здійснення огляду приміщень, безпосереднього виявлення осіб, які переховуються від органів досудового розслідування та суду.

Спостереження за особою в публічно доступних місцях (ст. 269 КПК України) дозволяє правоохоронним органам здійснювати контроль за певними особами, з відповідною фіксацією за допомогою технічних засобів, їх контактів з іншими особами, маршрутів пересування, змісту їх поведінки, перебування таких осіб в публічно доступних місцях. У таких випадках можливо безпосереднє встановлення розшукуваних осіб в момент зустрічі з рідними, знайомими чи кур'єрами, що використовуються для передавання грошей, одягу інших предметів для осіб, що переховуються від органів досудового розслідування та суду.

Перераховані вище негласні слідчі (розшукові) дії є ефективними у встановленні необхідної інформації для розшукової роботи слідчого лише у поєднанні з проведенням комплексу інших слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових та інших організаційних заходів. Проведенню таких заходів має передувати ретельна підготовка та врахування процесуальних особливостей, отримання відповідних дозволів у слідчого судді, врахування тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій та можливостей застосування відповідних технічних засобів.

Список бібліографічних посилань: 1. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: затв. наказом Ген. прокуратури України, МВС України, Служби безпеки України, М-ва фінансів України, Адміністрації ДПС України, М-ва юстиції України від 16 листоп. 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1681/51 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12> (дата звернення: 03.10.2017).

Одержано 08.10.2017

УДК 343.611(618)

Олег Олегович ЛІТУН,

аспірант кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПІДГОТОВЧИХ ЗАХОДІВ ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ПЕРЕСУВНИХ ЛАБОРАТОРІЙ ДО ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ЗА ФАКТАМИ БЕЗВІСНОГО ЗНИКНЕННЯ ДІТЕЙ

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995 р. № 20/95-ВР уповноважені підрозділи органів Національної поліції зобов'язані: розшукувати дітей, що зникли, дітей, які залишили сім'ї, навчально-виховні заклади (бродяжать) та спеціальні установи для дітей [1].

Поряд з цим, згідно ст. 2. Закону України «Про Національну поліцію України» розшук безвісти зниклих фізичних осіб, встановлення невпізнаних трупів відносяться до основних завдань поліції [2].

Слід зазначити, що більшість випадків безвісного зникнення дітей не пов'язані з фактами вчинення щодо них кримінальних правопорушень. Про це можуть яскраво свідчити статистичні показники Національної поліції України. Так у 2013 р. протягом доби розшукано 84,1 % безвісти зниклих дітей, у 2014 р. – 82,5 %, за 9 міс. 2015 р. – 80,4 % (9 міс. 2014 – 82 %) [3].

Проте, факт зникнення дитини часто відбувається в умовах неочевидності, у зв'язку з чим працівники поліції не відразу можуть визначити причину зникнення. Тому визначити,